

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 337

Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine Katılınmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu (1/680)

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Genel Müdürlüğü

Sayı : K. K. Gn. Md. 18/

101 - 1839/07288

24 . 4 . 1985

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulunca 13.2.1985 tarihinde kararlaştırılan «Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine Katılınmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı» ile gerekçesi ekli olarak gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Turgut Özal
Başbakan

G E R E K Ç E

Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Uluslararası Sözleşmesi; kadınlara ekonomik, politik, sosyal ve kültürel alanlarda, toplum hayatında ve diğer kesimlerdeki insan hakları ve temel özgürlüklerin tanınmasını, bu hakların kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen veya ortadan kaldıran cinsiyete bağlı bütün ayırım, mahrumiyet ve kısıtlamaların ortadan kaldırılmasını amaçlayan bir sözleşmedir.

Sözleşmeye taraf olan devletler, kadınlara karşı ayırımı ortadan kaldırıcı bir politika takip etmeyi, öncelikle kadın erkek eşitliği prensibinin kendi mevzuatında yer almasını ve uygulamasını taahhüt etmektedir.

Sözleşme, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı çerçevesinde hazırlanıp, Genel Kurulca onaylandıktan sonra, 1 Mart 1980 tarihinden itibaren devletlerin imzasına açılmış ve 3 Eylül 1981 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 25 Nisan 1985 tarihinde sözleşmeyi onaylayan veya sözleşmeye katılan ülkelerin sayısı 67 dir.

Sözleşmede mevcut bazı hükümler halen iç hukukumuzdaki çeşitli kanunlara ters düştüğünden, sözleşmeyi tasdik eden ve sözleşmeye katılan birçok ülkenin yaptığı gibi, bu hükümlere ihtirazi kayıt koymak ve sözleşme hükümleriyle çelişen nitelikte yorumlamaya elverişli hükümlere ise «beyanda» bulunmak suretiyle açıklık getirerek, sözleşmeye katılmamız, uygun görülmüştür.

Bu çerçevede, tabiiyet kazanılmasında, değiştirilmesinde veya muhafazasında kadınlara, erkekler ile eşit haklar tanıyan, ancak Türk Vatandaşlığı Kanununun vatansızlığın önlenmesi amacını güden 15 ve 17 nci maddeleri ile bağdaşmaz görünen 9 uncu maddesi 1 inci fıkrasına «Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Sözleşmenin 9 uncu maddesi 1 inci fıkrasının, Türk Vatandaşlığı Kanununun vatansızlığın önlenmesi amacını güden 5 inci maddesi 1 inci fıkrası ile 15 inci ve 17 nci maddeleri hükümlerinin çeliştiği şeklinde bir yorumu kabul etmez» şeklinde bir beyanda bulunulması öngörülmektedir.

Diğer taraftan, Âkit Devletlerin büyük bir kısmının yaptığı gibi, Uluslararası Adalet Divanının mecburi yargısını kabul etme konusundaki 29 uncu maddesinin 1 inci fıkrası ile sözleşmenin Medeni Kanunun evlilik ve aile münasebetleri konusundaki hükümlerine ters düşen hükümlerine ihtirazi kayıt konulması cihetine gidilecektir.

Dışışleri Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Dışışleri Komisyonu

Esas No. : 1/680

Karar No. : 24

16 . 5 . 1985

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

«Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine Katılınmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun Tasarısı», adı altında gelen tasarı Komisyonumuzun 8.5.1985 tarihli 17 nci ve 15.5.1985 tarihli 18 inci birleşimlerinde Dışışleri Bakanlığı temsilcilerinin de iştirakiyle tetkik ve müzakere edildi;

Tasarının gerekçesinden de anlaşılacağı üzere, sözleşmeye taraf olan devletler kadınlara karşı ayırımı ortadan kaldıran bir politika takip etmeyi ve bu politika doğrultusundaki ilkeleri uygulamayı taahhüt etmektedirler. Tasarı, sözleşmeyle getirilen hükümler çerçevesinde, kadınlara ekonomik, politik, sosyal ve kültürel alanlarda, kamu hayatı ve diğer sahalarda insan hakları ve temel özgürlüklerin tanınmasını, bu hakların kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen cinsiyete bağlı tüm ayırım; mahrumiyet ve kısıtlamaların ortadan kaldırılmasını amaçlamaktadır.

Birleşmiş Milletler Teşkilâtı çerçevesinde hazırlanarak Genel Kurulunca da onaylanan ve 3 Eylül 1981 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunan sözleşmeyi, 25 Nisan 1985 tarihi itibarıyla 67 ülke onaylamıştır.

Komisyonumuz, tasarının gerekçesini Anayasa diline daha uygun ve ifadelerinin daha anlaşılır biçimde yeniden yazılmasını istemiş ve gerekçe tadil edilmiş şekliyle benimsenmiştir.

Tasarının tümünü prensip olarak kabul eden Komisyonumuz, bilahare maddelerinin müzakeresine geçmiştir.

Komisyonumuz tasarının başlığında yer alan «katılınmasının» ibaresini daha anlaşılır bir ifade olan «katılmanın» şeklinde tadil edilmiş biçimiyle kabul etmiştir.

Tasarının 1 inci maddesinde yer alan «katılınması» ibaresi yine daha anlaşılır bir ifadeyle «katılma» şeklinde tadil edilmiştir.

Tasarının 1 inci maddesi tadil edilmiş şekilde Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Tasarının 2 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 3 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Raporumuz Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan
Fethi Çelikbaş
Burdur

Başkanvekili
Mehmet Timur Çınar
Manisa

Kâtip
Hasan Adnan Tutkun
Amasya

Üye
Neriman Elgin
Ankara

Üye
Ogan Soysal
Ankara

Üye
Faik Tarımcıoğlu
Bitlis

Üye
Kâmrân İnan
Bitlis

Üye
Nuh Mehmet Kaşıkçı
Kayseri

Üye
Nihat Harmancı
Konya

Üye
Ali Rifkı Atasever
Tekirdağ

Üye
Yusuף Ziya Kazancıoğlu
Trabzon

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine Katılmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı

MADDE 1. — 1 Mart 1980 tarihinden itibaren devletlerin imzasına açılan ve 3 Eylül 1981 tarihinde yürürlüğe giren «Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi»ne katılımı uygun bulunmuştur.

MADDE 2. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

DIŞİŞLERİ KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine Katılmanın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı

Madde 1. — 1 Mart 1980 tarihinden itibaren devletlerin imzasına açılan ve 3 Eylül 1981 tarihinde yürürlüğe giren «Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi»ne katılma uygun bulunmuştur.

MADDE 2. — Tasarının 2 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Tasarının 3 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

13.2.1985

Başbakan <i>T. Özal</i>	Devlet Bakanı - Başbakan Yardımcısı <i>İ. K. Erdem</i>	Devlet Bakanı <i>K. Oksay</i>
Devlet Bakanı <i>A. M. Yılmaz</i>	Devlet Bakanı <i>C. Büyükbaş</i>	Devlet Bakanı <i>A. Tenekeci</i>
Devlet Bakanı <i>M. T. Tütüz</i>	Devlet Bakanı <i>A. Karaevli</i>	Adalet Bakanı <i>M. N. Eldem</i>
Millî Savunma Bakanı <i>Z. Yavuztürk</i>	İçişleri Bakanı <i>Y. Akbulut</i>	Dışişleri Bakanı <i>V. Halefoğlu</i>
Maliye ve Gümrük Bakanı V. <i>H. C. Aral</i>	Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bak. V. <i>H. H. Doğan</i>	Bayındırlık ve İskân Bakanı V. <i>S. N. Türel</i>
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı <i>M. Aydın</i>	Ulaştırma Bakanı <i>V. Atasoy</i>	Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanı <i>H. H. Doğan</i>
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı <i>M. Kalemli</i>	Sanayi ve Ticaret Bakanı <i>H. C. Aral</i>	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı <i>S. N. Türel</i>
	Kültür ve Turizm Bakanı <i>M. M. Taşcıoğlu</i>	

KADINLARA KARŞI HER TÜRLÜ AYIRIMCILIĞIN ÖNLENMESİ ULUSLARARASI SÖZLEŞMESİ

Bu Sözleşmeye taraf olan Devletler,

Birleşmiş Milletler yasasının temel insan haklarına, insan itibar ve kıymetine ve erkeklerle kadınların eşit haklara sahip olmaları gerektiğine inancı tekrar teyid ettiğini kaydederek,

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin, insanlara karşı ayırmıcılığın kabul edilemezliği prensibini teyid ettiğini ve tüm insanların özgür doğduğunu ve eşit itibar ve haklara sahip olduklarını ve bu Beynamede böylece öne sürülen tüm haklar ve hürriyetlerin cinsiyete dayalı olarak dahil hiçbir ayırıma tabi kılınmaksızın herkes tarafından kullanılabilceğini beyan ettiğini kaydederek,

İnsan Hakları Sözleşmelerine Taraf Devletlerin, kadınlar ile erkeklerin tüm ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve siyasî haklardan eşit olarak yararlanmalarını temin mükellefiyeti bulunduğunu kaydederek,

Birleşmiş Milletler ve ona bağlı ihtisas kuruluşları nezaretinde kabul edilmiş ve erkeklerle kadınların eşitliğini sağlamaya çalışan uluslararası sözleşmeleri göz önünde tutarak;

Ayrıca Birleşmiş Milletler ve ona bağlı ihtisas teşekküllerinin kabul ettiği erkek ve kadınların haklarının eşitliğini sağlamayı amaçlayan kararları, beyanları ve tavsiyeleri de dikkate alarak;

Ancak, bu çeşitli belgelere rağmen kadınlara karşı ayırmıcılığın hâlâ devam etmekte olduğundan endişe duyarak,

Kadınlara karşı ayırmıcılığın hak eşitliği ve insan şeref ve haysiyetine saygı ilkelerini ihlal ettiğini, kadınların erkeklerle eşit olarak ülkelerinin siyasî, sosyal, ekonomik ve kültürel hayatlarına katılmalarını engellediğini, toplumun ve ailenin refahının artmasına engel teşkil ettiğini ve kadınların ülkeleri ve insanlık hizmetinde kullanabilecekleri olanaklarını geliştirmelerini zorlaştıracığını kaydederek,

Yoksulluk hallerinde kadınların yiyecek, sağlık, eğitim, öğretim ve iş bulma ve sair ihtiyaçlarının karşılanması bakımından en az imkâna sahip olduklarından endişe duyarak;

Hakkaniyet ve adalete dayalı yeni uluslararası ekonomik düzenin kurulmasının, kadınlarla erkekler arasındakiki eşitliği sağlamak için önemli bir aşama teşkil edeceğine inanarak;

Apartheid'in, ırkçılığın her şeklinin, ırk ayırımının, sömürgeciliğin, yeni sömürgeciliğin, saldırganlığın, yabancı devlet işgal ve hâkimiyetinin ve ülkelerin içişlerine müdahale etmenin ortadan kaldırılmasının, erkekler ile kadınların eşit haklardan yararlanmaları için gerekli olduğunu önemle belirterek;

Uluslararası barış ve güvenliğin kuvvetlendirilmesinin uluslararası gerilimin azaltılmasının, sosyal ve ekonomik sistemlerine bakılmaksızın bütün ülkeler arasında karşılıklı işbirliğinin, genel ve tam silahsızlanmanın ve özellikle sıkı ve etkili bir uluslararası denetim altında nükleer silahsızlanmanın, ülkeler arasındaki ilişkilerde, adalet, eşitlik ve karşılıklı menfaat ilkelerinin teyidinin ve yabancı ve sömürge yönetimi veya yabancı işgali altında bulunan yerlerdeki halkların kendi kaderlerini tayin ve bağımsızlık elde etme hakları kadar ulusal hükümler ve toprak bütünlüklerine saygının gerçekleşmesinin, sosyal gelişme ve kalkınmaya ve bunun bir sonucu olarak da, erkeklerle kadınlar arasında tam bir eşitliğin elde edilmesine katkıda bulunacağını teyid ederek,

Bir ülkenin tam ve eksiksiz kalkınmasının, dünyada refahın ve barışın elde edilmesinin, kadınların erkeklerle eşit şartlarda her alanda azami katkılarını gerektirdiğine inanarak,

Kadınların ailenin refahına ve toplumun kalkınmasına yaptıkları büyük katkının henüz tam olarak idrak edilmediğini, analığın sosyal ehemmiyeti ve ana ve babanın aile içinde ve çocukların büyütülmesindeki rollerini göz önünde bulundurarak ve kadınların nesillerin üremesindeki önemli rolünün aile içinde ayırıma neden olmaması gerektiğini, nitekim çocukların yetiştirilmelerinin kadın ve erkek ile toplumun tamamının sorumluluk paylaşmalarını gerektirdiğini vakıf olarak,

Erkeklerle kadınlar arasında tam bir eşitliğin gerçekleşmesi için kadınlar ile erkeklerin toplumdaki geleneksel rollerinde bir değişiklik ihtiyacı bulunduğunu vakıf olarak,

Kadınlara Karşı Ayırmıcılığın Ortadan Kaldırılması Beyannamesinde yer alan ilkeleri uygulamaya ve bu maksatla bu nevi ayırmıcılığın her şekli ve tezahürünün ortadan kaldırılması için gerekli tedbirleri almaya kararlı olarak,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır.

BÖLÜM 1

Madde 1

İşbu sözleşmeye göre, «kadınlara karşı ayırım» deyiimi kadınların, medenî durumlarına bakılmaksızın ve kadın ile erkek eşitliğine dayalı olarak politik, ekonomik, sosyal, kültürel, medenî veya diğer sahalardaki insan hakları ve temel özgürlüklerinin tanınmasını, yararlanılmasını ve kullanılmasını engelleyen veya ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayırım, mahrumiyet veya kısıtlama anlamına gelecektir.

Madde 2

Taraf Devletler, kadınlara karşı her türlü ayırımı kınar, tüm uygun yollardan yararlanarak ve gecikmeksizin kadınlara karşı ayırımı ortadan kaldırıcı bir politika izlemeyi kabul eder ve bu amaçla aşağıdaki hususları taahhüt ederler.

a - Kadın ile erkek eşitliği ilkesini kendi ulusal anayasalarına ve diğer ilgili yasalara, henüz girmemişse dahil etmeyi ve yasalar ile ve diğer uygun yollarla bu ilkenin uygulanmasını sağlamayı,

b - Kadınlara karşı hertürlü ayırımı yasaklayan ve gerekli yerlerde müeyyideler de ihtiva eden yasal ve diğer uygun önlemleri kabul etmeyi,

c - Kadın haklarının erkeklerle eşit olarak yasal himayesini tesis etmeyi ve yetkili ulusal mahkemeler ve diğer kamu kuruluşları aracılığıyla kadınların hertürlü ayırımı karşı etkin himayesini sağlamayı,

d - Kadınlara karşı herhangi bir ayırımcı hareket yapılmasından veya uygulamasından kaçınmayı ve kamu yetkilileri ile kuruluşlarının bu yükümlülüğe uyumlu olarak hareket etmelerini sağlamayı,

e - Herhangi bir kişi, kuruluş veya teşebbüsün kadınlara karşı ayırım yapmasını önlemek için bütün uygun önlemleri almayı,

f - Kadınlara karşı ayırımcılık teşkil eden mevcut yasa, yönetmelik, adet ve uygulamaları, tadil veya fes-hetmek için yasal düzenlemeler de dahil gerekli bütün uygun önlemleri almayı,

g - Kadınlara karşı ayırımcılık teşkil eden bütün ulusal cezai hükümleri ilga etmeyi.

Madde 3

Taraf Devletler özellikle politika, sosyal, ekonomik ve kültürel sahalarda olmak üzere bütün alanlarda, erkeklerle eşit olarak insan hakları ve temel özgürlüklerinden yararlanmalarını ve bu hakları kullanmalarını garanti etmek amacıyla, kadının tam gelişmesini ve ilerlemesini sağlamak için yasal düzenleme dahil bütün uygun önlemleri alacaklardır.

Madde 4

1. Kadın ve erkek eşitliğini fiilen sağlamak için taraf devletlerce alınacak geçici ve özel önlemler, işbu sözleşmede belirtilen cinsten bir ayırım olarak mütalâa edilmeyecek, ve hiçbir şekilde eşitsizlik veya farklı standartların muhafazası sonucunu doğurmayacaktır. Fırsat ve uygulama eşitliği hedeflerine ulaşıldığı zaman bu tedbirlere son verilecektir.

2. Anneliğin himayesi maksadıyla işbu sözleşmede belirtilenler dahil, taraf devletlerce alınacak özel önlemler, ayırımcı olarak nitelendirilmeyecektir.

Madde 5

Taraf Devletler aşağıdaki bütün uygun önlemleri alacaklardır :

a - Her iki cinsten birinin aşağılığı veya üstünlüğü fikrine veya kadın ile erkeğin kalıplaşmış rollerine dayalı ön yargıların, geleneksel ve diğer bütün uygulamaların ortadan kaldırılmasını sağlamak amacıyla kadın ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarını değiştirmek,

b - Anneliğin sosyal bir görev olarak anlaşılmasını ve çocukların yetiştirilmesi ve gelişiminde kadın ve erkeğin ortak sorumluluğunun tanınmasını öngören ve herhalükarda çocukların menfaatlerini herşeyden önce gözeten anlayışa dayanan bir aile eğitimini sağlamak,

Madde 6

Taraf Devletler, kadın ticareti ve fahişeliğin istismarının her şekliyle önlenmesi için yasama dahil gerekli bütün önlemleri alacaklardır.

Madde 7

Taraf Devletler, ülkenin politika ve kamu hayatında, kadınlara karşı ayırımı önlemek için tüm tedbirleri alacaklar ve özellikle kadınlara erkeklerle eşit şartlarla aşağıdaki hakları sağlayacaklardır :

- a - Bütün seçimlerde ve halk oylamalarında oy kullanmak ve halk tarafından seçilen organlara seçilebilmek,
- b - Hükümet politikasının hazırlanmasına ve uygulamasına katılmak, kamu görevinde bulunabilmek ve hükümetin her kademesinde kamu görevleri ifa etmek,
- c - Ülkenin kamu ve politik hayatı ile ilgili hükümet dışı kuruluşlara ve derneklere iştirak etmek,

Madde 8

Taraf Devletler, kadınlara, erkeklerle eşit şartlarda ve hiçbir ayırım gözetmeksizin, hükümetlerini uluslararası düzeyde temsil etmek ve uluslararası kuruluşların faaliyetlerine katılmak fırsatını sağlamak için gerekli bütün tedbirleri alacaklardır.

Madde 9

1. Taraf Devletler, tabiyetin kazanılmasında, değiştirilmesinde veya muhafazasında kadınlara erkeklerle eşit haklar tanıyacaklar ve özellikle bir yabancıyla evlenmenin veya evlilik sırasında kocanın tabiyetini değiştirmesinin, kadının da otomatik olarak tabiyet değiştirmesine, tabiyetsiz kalmasına veya kocanın tabiyetini zorla almasına yol açmamasını temin edeceklerdir.

2. Taraf Devletler, çocukların tabiyeti konusunda kadınlara erkeklerle eşit haklar sağlayacaklardır.

Madde 10

Taraf Devletler, özellikle aşağıdaki konularda kadın erkek eşitliği esasına dayanarak eğitimde erkeklerle eşit hakka sahip olmalarını sağlamak için kadınlara karşı ayırımı önleyen bütün uygun tedbirleri alacaklardır :

a - Meslek ve sanat yönlendirilmesinde kırsal ve kentsel alanlarda bütün dallardaki eğitim kurumlarına girişte ve diploma almada okul öncesi, genel, teknik, mesleki ve yüksek teknik eğitimde ve her çeşit mesleki eğitimde eşit şartların sağlanması,

b - Kadınların erkeklerle aynı ders programlarından yararlanmaları, aynı sınavlara katılmaları, aynı seviyedeki niteliklere sahip eğitim görevlilerine, okul bina ve malzemesine sahip olmaları,

c - Kadın ve erkeğin rolleriyle ilgili kalıplaşmış kavramların eğitimin her şeklinden ve kademesinden kaldırılması ve bu amaca ulaşılması için muhtelit eğitimin ve diğer eğitim şekillerinin teşvik edilmesi, özellikle ders kitaplarının ve okul programlarının yeniden gözden geçirilmesi ve eğitim metodlarının bu amaca göre düzenlenmesi,

d - Burs ve diğer eğitim yardımlarından faydalanmaları için kadınlara erkeklerle eşit fırsatların tanınması,

e - Özellikle kadın ve erkekler arasında mevcut eğitim açığını en kısa zamanda kapatmaya yönelik yetişkin ve görevsel okuma - yazma öğretim programları dahil, sürekli eğitim programlarına katılabilmeleri için erkeklerle eşit fırsatların verilmesi,

f - Kız öğrencilerin okuldan ayrıma nispetlerinin düşürülmesi ve okuldan erken ayrılan kız ve kadınlar için eğitim programları düzenlenmesi,

g - Spor ve beden eğitimi faaliyetlerine faal olarak katılmaları için erkeklerle eşit fırsatlar tanınması,

h - Kadınların ailelerin sağlık ve refahını sağlamaya yardım edecek, aile planlaması bilgisi dahil özel eğitici bilgiyi temin etmeleri,

Madde 11

1. Taraf Devletler, istihdam alanında kadınlara karşı ayırımı önlemek ve kadın erkek eşitliği esasına dayanarak eşit haklar sağlamak için özellikle aşağıda belirtilen konularda bütün uygun önlemleri alacaklardır:

a - Bütün insanların vazgeçilmez hakkı olan çalışma hakkı,

b - İstihdam konularında eşit seçim kriterleri uygulanması da dahil, erkeklerle eşit istihdam imkânlarına sahip olma hakkı,

c - Serbest olarak meslek ve iş seçme hakkı, terfi, iş güvenliği, hizmetin tüm şartları ve avantajlarından faydalanma hakkı, çıraklık, ileri mesleki eğitim ve bilgi yenileme eğitimi dahil mesleki eğitim ve mükerrer eğitim görme hakkı,

d - Sosyal yardımlar dahil eşit ücret hakkı, eşdeğerdeki işde eşit muamele ve işin cinsinin değerlendirilmesinde eşit muamele görme hakkı,

e - Ücretli izinle birlikte, özellikle emeklilik, işsizlik, hastalık, sakatlık ve yaşlılık ve diğer çalışmama hallerinde sosyal güvenlik hakkı,

f - Emniyetli şartlar içinde çalışma hakkı ve sağlığını ve bu meyanda doğurganlığın korunması hakkı,

2. Evlilik ve analık sebebiyle kadınlara karşı olan ayırımı önlemek ve etkin çalışma hakkını sağlamak amacıyla, taraf devletler uygun önlemleri alacaklardır.

a - Hamilelik ve analık izni sebebiyle veya evliliğe bağlı olarak işten çıkarma ayırımını yasaklamak, bu ayırımı yapanları cezalandırmak,

b - Önceki iş, kıdem ve sosyal hakları kaybedilmeksizin, ücretli olarak analık izni veya benzeri sosyal içe-riklı tazminatlar vermek,

c - Özellikle çocuk bakımevleri ağının tesisi ve geliştirilmesi yoluyla anne ve babanın aile yükümlülüklerini, görev sorumlulukları ve kamu hayatına katılma ile birleştirmeyi mümkün kılan destekleyici sosyal hizmetlerin sağlanmasını teşvik etmek,

d - Hamilelik süresince zararlı olduğu kanıtlanan işlerde kadınlara özel koruma sağlamak,

3. Bu maddede yer alan konulara ilişkin koruyucu yasalar bilimsel ve teknik bilgi ışığı altında devrevi olarak yeniden gözden geçirilecek ve gerekirse tadil, ilga veya temdid edilecektir.

Madde 12

1. Taraf Devletler, aile planlaması dahil sağlık bakım hizmetlerinden kadın ve erkeğin eşit olarak yararlanması için, sağlık bakımından kadınlara karşı ayırımı ortadan kaldıran bütün önlemleri alacaklardır.

2. Bu maddenin 1 inci paragrafında öngörülen hükümler saklı kalmak kaydıyla taraf devletler kadına hamilelik, lohusalık ve doğum sonrası dönemde gerekli hizmetleri sağlayacaklar, hamilelik ve emzirme sırasında yeterli beslenme ile birlikte, gerektiğinde bedava hizmet vereceklerdir.

Madde 13

Taraf Devletler kadınlara karşı ekonomik ve sosyal hayatın diğer dallarında erkeklerle kadınların eşit olarak haklardan yararlanabilmelerini sağlayarak kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesi için gerekli tedbirleri ve özellikle aşağıdaki tedbirleri alacaklardır:

a - Aile zammı hakkı,

b - Banka kredisi, ipotek ve diğer malî krediler elde etme hakları,

c - Eğlence, spor ve kültürel hayatın bütün vechesine katılma hakları.

Madde 14

1. Taraf Devletler, kırsal kesim kadınlarının, karşılaştıkları özel sorunları ve ekonominin parasal olmayan sektöründeki çalışmaları dahil ailelerinin ekonomik bakımdan ayakta kalması için oynadıkları belirgin rolü göz önünde tutacak ve işbu Sözleşme hükümlerinin kırsal kesimdeki kadınlara uygulanmasını sağlamak için gerekli bütün tedbirleri alacaklardır.

2. Taraf Devletler, kadın ve erkeklerin eşitliği prensibine dayanarak, kırsal kalkınmaya katılmalarını ve bundan yararlanmalarını sağlamak için, kırsal kesimdeki kadınlara karşı ayırımı ortadan kaldıran tüm uygun tedbirleri alacaklar ve özellikle kırsal kesim kadınlarına aşağıdaki hakları sağlayacaklardır :

a - Her seviyedeki kalkınma planlarının müzakere ve uygulanmasına katılmak,

b - Aile planlaması konusunda bilgi, danışma ve hizmetler de dahil olmak üzere yeterli sağlık hizmetlerinden faydalanmak,

c - Sosyal güvenlik programlarından doğrudan yararlanmak,

d - Teknik kabiliyetlerini geliştirmek amacıyla tüm toplumsal ve yaygın hizmetler ile birlikte görevsel okur - yazarlık dahil resmî ve gayri resmî eğitim ve öğretimin her türünden yararlanmak,

e - Ekonomik fırsatlardan kendi işinde çalışma veya tam istihdam yoluyla eşit olarak yararlanmak amacıyla kendi kendine yardım grupları ve kooperatifler oluşturmak,

f - Bütün toplumsal faaliyetlere katılmak,

g - Toprak ve tarım reformunda ve bunun yanısıra yeniden iskân projelerinde eşit muamele ve tarımsal kredi ve borçlanma, pazarlama kolaylıkları ile uygun teknolojiden yararlanmak,

h - Özellikle konut, sağlık, elektrik ve su temini, ulaştırma ve haberleşme konularında yeterli yaşam standartlarından yararlanma haklarını sağlamak,

Madde 15

1. Taraf devletler kadınlara, kanun önünde erkeklerle eşit haklar tanıyacaklardır.

2. Taraf devletler medenî haklar bakımından kadınlara erkeklerinkine benzer hukukî ehliyet ve bu ehliyeti kullanmak için eşit fırsatlar tanıyacaklardır. Özellikle, kadınlara akit yapmada ve mülk ideresinde eşit haklar verecekler ve Mahkemelerde davaların her safhasında eşit muamele edeceklerdir.

3. Taraf Devletler, kadınların hukukî ehliyetlerini kısıtlamaya yönelik hukukî sonuç doğuran her çeşit sözleşmenin ve sair özel muamelelerin tamamının geçersiz olduğunu kabul ederler.

4. Taraf Devletler, kadın ve erkeğe hukukî olarak ikametgâh seçme ve nakletmede eşit yasal hak tanıyacaklardır.

Madde 16

1. Taraf Devletler kadınlara karşı evlilik ve aile ilişkileri konusunda ayırımı önlemek için gerekli bütün önlemleri alacaklar ve özellikle kadın erkek eşitliği ilkesine dayanarak kadınlara aşağıdaki hakları sağlayacaklardır.

a - Evlenmede erkeklerle eşit hak,

b - Özgür olarak eş seçme ve serbest ve tam rıza ile evlenme hakkı,

c - Evlilik süresince ve evliliğin son bulmasında aynı hak ve sorumluluklar,

d - Medenî durumlarına bakılmaksızın, çocuklarla ilgili konularda ana ve babanın eşit hak ve sorumlulukları tanınacak, ancak her hâl ve kârda çocukların menfaatleri en ön planda gözetilecektir.

e - Çocuk sayısına ve çocukların ne zaman dünyaya geleceklerine serbestçe ve sorumlulukla karar vermede ve bu hakları kullanabilmeleri için bilgi, eğitim ve diğer vasıtalarından yararlanmada eşit haklar,

f - Her hal ve kârda çocukların çıkarı en üst düzeyde tutularak ulusal yasalara mevcut veli, vasi, kayyum olma ve evlat edinme veya benzeri müesseselerde eşit hak ve sorumluluklar,

g) Aile adı, meslek ve iş seçimi dahil karı ve koca için eşit kişisel haklar,

h) Ücret karşılığı olmaksızın veya bir bedel mukabilinde malın mülkiyeti, iktisabı, işletmesi, idaresi, yararlanılması ve elden çıkarılmasında eşlere de eşit haklar,

2. Çocuğun erken yaşta nişanlanması veya evlenmesinin hiçbir etkisi olmayacak ve evlenme asgarî yaşının belirlenmesi ve evlenmelerin resmî sicile kaydının mecburî olması için yasama dahil gerekli tüm önlemler alınacaktır.

Madde 17

1. İşbu Sözleşmenin uygulanmasındaki gelişmeleri gözden geçirmek amacıyla, Sözleşme yürürlüğe girdiği zaman 18, Sözleşmeye taraf 35 devletin onayı veya katılmasını müteakip, işbu Sözleşmenin kapsadığı konularda yüksek itibar ve ehliyete sahip 23 uzmandan oluşan, Kadınlara Karşı Ayırımın Ortadan Kaldırılması Komitesi (bundan böyle Komite diye anılacaktır) kurulacaktır. Uzmanlar, Taraf Devletlerce kendi vatandaşları arasından seçilecek ve kendi şahısları namına hareket edecekler, seçimlerde dengeli coğrafi dağılım ve belli başlı hukukî sistemlerle birlikte farklı uygarlıkların temsili de gözönüne alınacaktır.

2. Komite üyeleri Taraf Devletlerin aday listesinden gizli oy ile seçilecektir. Her Taraf Devlet kendi vatandaşlarından bir kişiyi aday gösterebilecektir.

3. İlk seçim işbu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden altı ay sonra yapılacaktır. BM Genel Sekreteri seçimlerden en az üç ay önce Taraf Devletlere adaylarını iki ay içinde bildirmelerini isteyen bir mektup gönderecektir. Genel Sekreter, aday gösteren Taraf Devletleri de belirtmek suretiyle, adayların listesini alfabetik sıraya göre hazırlayacak ve Taraf Devletlere gönderecektir.

4. Komite üyelerinin seçimi, BM Genel Merkezinde, Genel Sekreter tarafından çağrılmış Taraf Devletler toplantısında yapılacaktır. Taraf Devletlerin üçte ikisinin (nisab) yetersayı oluşturacağı toplantıda, en fazla oy alanlar ile toplantıda hazır bulunan ve oy veren Taraf Devletler temsilcilerinin salt çoğunluğunun oylarını alan adaylar Komiteye seçileceklerdir.

5. Komite üyeleri 4 yıllık bir dönem için seçileceklerdir. Bununla beraber, ilk seçimde seçilen dokuz üyenin süresi ikinci senenin sonunda bitecek, dokuz üyenin isimleri ilk seçimden hemen sonra Komite Başkanı tarafından kura ile tespit edilecektir.

6. Komitenin 5 ilave üyesinin seçimi, 35. onay veya katılmayı müteakip bu maddenin 2, 3 ve 4. paragrafları hükümlerine göre yapılacaktır. Bu şekilde seçilen iki yedek üyenin görev süresi iki sene sonunda sona erecek ve bu iki üyenin ismi Komite Başkanı tarafından kura ile tespit edilecektir.

7. Arızî münhallerin doldurulması için, uzmanın (Komitedeki görev süresi sona eren Taraf Devlet kendi vatandaşları arasında, Komitenin onayına bağlı olmak üzere, başka bir uzmanı atar.

8. Komite üyeleri, BM Genel Kurulunun onayı ile ve Genel Kurulun, Komitenin sorumluluğunun önemini gözönünde tutarak kararlaştıracağı şartlar ve hükümlerle, Birleşmiş Milletlerden ücret alacaklardır.

9. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, işbu Sözleşme uyarınca Komitenin görevlerini etkin bir şekilde yerine getirebilmesi için, gerekli personel ve kolaylıkları sağlayacaktır.

Madde 18

1. Taraf Devletler, işbu Sözleşme hükümlerine etkinlik kazandırmak ve kaydedilen ilerlemeleri belirtmek amacıyla aldıkları yasal, adli, idari ve diğer önlemler hakkındaki bir raporu,

a - Sözleşmenin, ilgili devlet bakımından yürürlüğe girmesini takiben bir yıl içinde,

b - Bilahare, her dört yılda bir ve ileride de Komitenin talep ettiği zamanlarda, Komite tarafından incelemek üzere, BM Genel Sekreterine sunmayı taahhüt ederler.

2. Raporlarda, işbu Sözleşme yükümlülüklerinin gerçekleştirilmesini etkileyen unsurlar ve güçlükler belirtilebilir.

Madde 19

1. Komite kendi usul kurallarını saptayacaktır.

2. Komite, görevlilerini 2 yıllık bir süre için seçecektir.

Madde 20

1. Komite işbu Sözleşmenin 18. maddesi uyarınca sunulan raporları incelemek üzere normal olarak senede bir kere ve azami iki hafta süre için toplanacaktır.

2. Komite toplantıları Birleşmiş Milletler Merkezinde veya Komite tarafından uygun bulunan herhangi bir yerde yapılacaktır.

Madde 21

1. Komite, Ekonomik ve Sosyal Konsey aracılığıyla faaliyetleri hakkında BM Genel Kuruluna yıllık raporlar sunacak ve Taraf Devletlerden sağlanan bilgiler ve raporların incelenmesine dayanarak tekliflerde ve genel tavsiyelerde bulunabilecektir. Bu teklif ve genel tavsiyeler, Taraf Devletlerin olabilecek yorumlarıyla birlikte Komite raporuna dahil edilecektir.

2. Genel Sekreter Komite raporlarını Kadınların Statüsü Komisyonunun bilgisine sunacaktır .

Madde 22

İhtisas kuruluşları, faaliyet alanlarına giren işbu Sözleşme hükümlerinin uygulanmasının görüşülmesi sırasında temsil edilme hakkına sahip olacaklardır. Komite, İhtisas kuruluşlarını, Sözleşmenin uygulanması hususunda, faaliyet alanlarına giren konularda raporlar sunmaya davet edebilir.

Madde 23

İşbu Sözleşmedeki hiçbir husus kadın ve erkek eşitliğinin gerçekleşmesinde daha etkin olan

a - Taraf Devletin yarasındaki veya

b - O devlet için yürürlükte olan herhangi bir Uluslararası Sözleşme, anlaşma veya anlaşmadaki hükümleri etkilemeyecektir.

Madde 24

Taraf Devletler işbu Sözleşme ile tanınan hakların tam olarak gerçekleştirilmesi için ulusal seviyedeki gerekli bütün önlemleri almayı taahhüt ederler.

Madde 25

1. İşbu Sözleşme bütün Devletlerin imzasına açık olacaktır.
2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri işbu Sözleşmenin depozitörü olarak tayin edilmiştir.
3. İşbu Sözleşme onaya bağlıdır. Onay belgeleri BM Genel Sekreterine tevdi edecektir.
4. İşbu Sözleşme bütün Devletlerin katılmasına açıktır. Katılma belgesinin BM Genel Sekreterine tevdi edilmesiyle katılma gerçekleşecektir.

Madde 26

1. İşbu Sözleşmenin tadili teklifi Taraf Devletlerden biri tarafından herhangi bir zamanda Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine hitaben yazılı bir başvuru ile yapılabilir.
2. BM Genel Kurulu gerekli gördüğü takdirde böyle bir teklifle ilgili olarak yapılacak işlem hakkında karar verecektir.

Madde 27

1. İşbu Sözleşme 20 nci onaylama veya katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi edilmesini takip eden 30 uncu gün yürürlüğe girecektir.
2. 20 nci onay veya katılma belgesinin tevdiinden sonra, işbu Sözleşmeyi onaylayan veya katılan her Devlet için Sözleşme, kendi onay veya katılma belgesinin tevdiinden sonraki 30 uncu gün yürürlüğe girecektir.

Madde 28

1. BM Genel Sekreteri, onaylama veya katılma sırasında yapılan çekincelerin metinlerini alacak ve bütün Taraf Devletlere dağıtacaktır.
2. İşbu Sözleşmenin hedef ve amacına uymayan hiçbir çekinceye müsaade edilmeyecektir.
3. Çekinceler, BM Genel Sekreterine hitaben herhangi bir zamanda yapılacak ihbar ile geri alınabilir. Genel Sekreter bu ihbardan bütün Devletleri haberdar edecektir. Böyle bir ihbar alındığı tarihte geçerli olacaktır.

Madde 29

1. İki veya daha fazla Taraf Devlet arasında işbu Sözleşmenin yorum veya uygulamasından doğan ve müzakere ile çözümlenemeyen herhangi bir uyuşmazlık, birinin talebi ile hakem kuruluna götürülecektir. Taraflar tahkimname talebinden itibaren 6 ay içinde hakem kurulunun teşekkül tarzında anlaşmazlarsa, taraflardan herhangi biri uyuşmazlığı Uluslararası Adalet Divanına, Divan Statüsü uyarınca götürebilir.
2. Taraf Devletlerden her biri işbu Sözleşmenin imzalanması veya onayı sırasında veya katılma sırasında, kendisini bu maddenin birinci paragrafı ile bağlı saymadığını beyan edebilir. Diğer Taraf Devletler, böyle bir çekince koymuş olan Taraf Devlet karşısında aynı paragrafla bağlı olmayacaktır.
3. Bu maddenin 2 nci paragrafına göre çekince koyan her Taraf Devlet, BM Genel Sekreterine ihbarda bulunarak her zaman çekincesini geri alabilir.

Madde 30

Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca metinlerinin eşit derecede geçerli olduğu işbu Sözleşme Birleşmiş Milletler Genel Sekreterince muhafaza edilecektir.

Yukarıdaki Hususları Tasdiklen, imzaları aşağıda bulunan yetkili temsilciler işbu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

